

УДК 341.456

О. С. ПОДОЙНІК,*ад'юнкт**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ІНТЕРПОЛУ) В НАПРЯМІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В БОРОТБІ З ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ДІТЕЙ ТА ДИТЯЧОЮ ПОРНОГРАФІЄЮ

Розглянуто напрями міжнародного співробітництва Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу) в боротьбі з експлуатацією дітей та дитячою порнографією. Проаналізовано організаційні та правові заходи, що вживаються Інтерполом для боротьби з цими злочинами.

Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – найбільший міжнародний поліцейський орган у світі, членами якого є 188 держав. Створений у 1923 р., він забезпечує транснаціональне співробітництво поліцейських органів і надає допомогу та підтримку всім організаціям, відомствам та службам, чиєю місією є запобігання та боротьба з міжнародною злочинністю.

Серед українських вчених, що займалися найбільш актуальними проблемами діяльності Інтерполу, слід відзначити О. М. Бандурку, Г. О. Душейка, Д. О. Компанійця, А. С. Мацка, В. Я. Мацюка, В. А. Некрасова, В. Б. Смеліка, В. С. Овчинського, Л. Д. Тимченка, С. В. Старжинського тощо.

Проблеми міжнародної співпраці держав у боротьбі зі злочинністю та міжнародно-правового статусу Інтерполу вивчалися такими російськими та західними науковцями: С. В. Бородіним, Ф. Бреслером, Л. Н. Валенською, К. С. Родіоновим, М. Фунером тощо.

Слід вказати, що вказані дослідження проводилися в контексті загальних проблем функціонування міжнародної системи співробітництва у боротьбі зі злочинністю, а окремі питання боротьби Інтерполу з експлуатацією дітей та дитячою порнографією не досліджувалися, що свідчить про актуальність даної проблеми.

Тож **метою** статті є аналіз організаційних та правових заходів, що вживаються Інтерполом для боротьби з експлуатацією дітей і дитячою порнографією.

Інтерпол покликаний сприяти співробітництву навіть там, де не існує дипломатичних відносин між окремими державами. Статут Інтерполу забороняє «будь-яке втручання або діяльність політичного, військового, релігійного чи расового характеру» [1].

Основними цілями організації є:

1) забезпечення та розвиток широкого взаємного співробітництва всіх органів (установ)

кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країн та в дусі Загальної декларації прав людини;

2) створення та розвиток установ, які можуть успішно сприяти запобіганню та боротьбі з загальною кримінальною злочинністю [2].

Дійсно, на думку Л. Д. Тимченка, найбільший обсяг роботи у сфері боротьби з міжнародною злочинністю виконує Міжнародна організація кримінальної поліції [3]. Такої самої думки дотримуються також автори монографії «Міжнародний розшук: теорія та практика», які зазначають, що аналогів національним центральним бюро Інтерполу немає в структурі інших міжнародних організацій [4].

Головна мета Інтерполу полягає в тому, щоб розвинути якомога ширшу взаємну допомогу між усіма поліцейськими структурами держав сучасного світу. Це забезпечує структуровану платформу для посилення розуміння, збільшення компетентності та вибору кращих методів у правоохоронній діяльності у глобальному вимірі. Інтерпол – це також і форум для обміну інформацією щодо поточних тенденцій у протидії кримінальним проявам. Торгівля людьми розглядається як один із вищих пріоритетів Інтерполу, і тільки встановлюючи дійсний характер такої торгівлі, можна сподіватися на вжиття відповідних заходів проти цього [5, с. 68].

Щодо участі Інтерполу в розслідуванні злочинів, пов'язаних із дітьми, то діяльність у даній сфері організована в 1989 р., після прийняття Конвенції ООН про права дитини, в якій йдеться про те, що держави – учасниці ООН «зобов'язані захищати дитину від усіх форм експлуатації, що завдають шкоди будь-якому аспекту добробуту дитини», включаючи всі форми сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень, економічної експлуатації, від виконання будь-якої роботи, яка може являти небезпеку для здоров'я, бути перешкодою в одержанні нею освіти чи завдавати шкоди її

здоров'ю, фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку. З цією метою держави-учасниці ООН, зокрема, вживають на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях всіх необхідних заходів щодо запобігання:

- схиланню або примушуванню дитини до будь-якої незаконної сексуальної діяльності;
- використанню дітей з метою експлуатації в порнографії та порнографічних матеріалах;
- використанню дітей з метою експлуатації у проституції або в іншій незаконній сексуальній практиці;
- викрадень дітей, торгівлі дітьми чи їх контрабанди з будь-якою метою і в будь-якій формі [6, с. 1].

Таким чином, метою всіх правоохоронних органів є запобігання злочину, а особливо – захист дитини від проявів насильства. Для того щоб досягти цієї мети, Інтерпол у співпраці з національними партнерами проводить роботу в усьому світі, прагнучи підвищити інформованість громадськості і приділяючи основну увагу необхідності ведення дій на місцевому рівні, з урахуванням загальносвітової ситуації, розслідуючи випадки насильства над дітьми. Група фахівців Інтерполу з розслідування злочинів проти дітей розглядає такі аспекти:

- дитяча порнографія;
- торгівля дітьми;
- «серйозні акти насильства» стосовно дітей;
- комерційна експлуатація [7].

Існує тісний зв'язок між цими аспектами, але в даній статті ми розглянемо саме аспект дитячої порнографії.

Нині розповсюдження й експлуатація дитячої порнографії – проблема світового рівня. Для реалізації такої продукції, а також для організації її комерційного обігу та подальшого розміщення в різних виданнях злочинці використовують розгалужену мережу книжкових магазинів та секс-шопів. Одним із сучасних засобів передачі продукції дитячої порнографії є розповсюдження її каналами міжнародної комп'ютерної мережі Інтернет [8].

Слід зазначити, що поняття «порнографія» вперше визначено в Оксфордському словнику в 1857 р. Статистика Інтерполу свідчить, що в Європі діють більш ніж 30 000 злочинців, які здійснюють злочинну діяльність через Інтернет. У США правоохоронні органи у період з 1 липня 2000 р. до 30 червня 2001 р. заарештували 2577 осіб за онлайн злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією дітей [9, с. 8–9].

Проблема, яку ми розглядаємо, є глобальною. Інтерпол активно прагне розширювати і

поліпшувати співпрацю в галузі міжнародного права з метою протидії цим злочинам. Дії Інтерполу регламентуються такими документами, як резолюція Організації Об'єднаних Націй про протидію міжнаціональним організованим злочинам і додатковим Протоколом про запобігання і покарання за торгівлю людьми [5, с. 70].

На Генеральній Асамблеї Інтерполу, що відбулася в Сінгапурі у 2009 р., держави-члени одноголосно затвердили резолюцію, що обмежує розповсюдження зображень сексуальної експлуатації дітей у мережі Інтернет. Резолюція стимулює держави використовувати всі наявні технічні інструменти, включаючи блокування доступу до веб-сайтів з дитячою порнографією. Також активно розвиваються міжнародні та національні ініціативи галузевого саморегулювання і суспільно-державного партнерства, націлені на боротьбу з цим протиправним контентом [10].

Ці документи встановлюють керівні принципи для законних дій Інтерполу та наводять деякі приклади таких дій. Положення протоколу дозволяють прискорити і розширити інформаційний обмін між державами [5, с.70].

Рада ООН з прав людини виявила, що «у багатьох країнах досі немає законодавства з дитячої порнографії. Такий законодавчий «вакуум» є небезпечним, оскільки створює загрозу насильства над дітьми, яка посилюється чинником безкарності» [7].

Запобігати злочину та особливо вберегти дитину від зловживань – мета всіх співробітників правоохоронних служб. Щоб досягти цієї мети, Інтерпол працює масштабно з декількома партнерами і зосереджується на потребі діяти в глобальному масштабі [5, с. 70].

Міжнародним центром допомоги експлуатованим дітям та дітям, що зникли, в зоні дії Інтерполу було досліджено діючі визначення дитячої порнографії, а також наявність комп'ютерного законодавства [7].

Так, на підставі інформації, отриманої каналами Укрбюро Інтерполу щодо розповсюдження дитячої порнографії мережею Інтернет, 18 травня 2010 р. працівниками Департаменту боротьби з кіберзлочинністю і торгівлею людьми МВС України затримано мешканця м. Вінниця, оператора Вінницької обласної державної телерадіокомпанії, який протягом трьох років систематично займався збутом та розповсюдженням дитячої порнопродукції в мережі Інтернет [11].

Варто зазначити, що Інтерпол підтримує держави-члени у виконанні операцій з розслідування справ, пов'язаних з експлуатацією дітей у комерційних цілях і мережами педофілії,

а також надає допомогу у провадженні поточних справ [7].

Як вважають спеціалісти Інтерполу, щороку в світі близько мільйона дітей викрадають і продають для залучення до сфери сексуального бізнесу, прибутки від якого оцінюються в 5 млрд дол. США.

Простежуються й транснаціональні канали, якими здійснюються перевезення дітей: з Латинської Америки до Європи і на Близький Схід; з Південної Азії – до Європи і на Близький Схід; на європейський і західноафриканський ринки експорту дітей. У Східній Європі рух відбувається в напрямку зі сходу на захід, з Російської Федерації, України і Білорусі дітей переважно перевозять до Польщі, Угорщини, країн Балтики та у столиці західноєвропейських держав [12, с. 16].

Щодо міжнародної торгівлі дітьми, то, за даними Генерального Секретаріату Інтерполу, Італія стала центром транзиту дітей, яких переправляють та примушують учиняти протиправні дії, жебракувати, займатися проституцією, а інколи – для торгівлі їх органами тощо.

Так, у багатьох країнах Заходу, Сходу та Півдня напівофіційно сформувався «чорний ринок» продажу дітей, де специфічною формою посередницької діяльності работоргівлі є здебільшого викрадення та подальший продаж дітей [8].

Інтерпол у різних регіонах світу вживає заходів з метою гарантування того, що офіцери правоохоронних служб розуміють потребу оперативно діяти на сигнали про перебування дітей у небезпеці і рятувати дітей від сексуальних зловживань та експлуатації [5, с. 70].

Комерційна сексуальна експлуатація дітей є формою примусу та насильства над дітьми, однією із сучасних форм рабства. Сексуальна експлуатація принижує гідність дітей та часто загрожує їхньому життю. Існує три основні та взаємопов'язані форми сексуальної експлуатації:

- проституція;
- порнографія;
- торгівля із сексуальними цілями.

На сьогодні точна кількість жертв сексуальної експлуатації не відома. Причин для цього багато. Досі немає загальної методології оці-

нювання експлуатації. У випадку із дитячою порнографією дитина може не знати, що її експлуатують, і повідомлення про злочин може так і не надійти. Інші форми експлуатації лишаються не поміченими через різні соціальні фактори в оточенні чи в родині дитини [13].

Діти – найбільш уразливі індивідууми в нашому суспільстві; вони також найбільш дорогий товар у світі. Необхідно розробити законодавство, яке б захищало їх від усіх форм зловживань. Інтерпол як організація також вживає заходів до запобігання сексуальним зловживанням дітьми, і тому прийнято декілька рішень, які надають злочинам проти дітей статусу одного із міжнародноохоронюваних пріоритетів.

Держави-учасниці підтримують виконання Інтерполом досліджень з питань комерційної експлуатації дітей, педофільних мереж, а також у розслідуванні справ. На думку С. В. Старжинського, остаточним наслідком роботи, розпочатої Інтерполом, повинно бути те, що держави-учасниці зрозуміють потребу обміну і розподілу інформації з даних питань і видаватимуть попередження (картки) на злочинців, які пересуваються різними країнами і можуть скоювати такі злочини [5, с. 70–71].

Таким чином, варто зробити висновок, що потрібно розширювати та покращувати обмін інформацією між державами за допомогою Інтерполу з метою виявлення і переслідування осіб, які підозрюються в сексуальній експлуатації, зокрема в торгівлі дітьми та підлітками, а також тих, хто займається організацією цього злочину [14].

Отже, правоохоронні органи ефективно співпрацюють між собою у сфері боротьби з експлуатацією дітей та дитячою порнографією, однак залишаються не вирішеними гострі проблеми вдосконалення законодавства, організаційної діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції. Лише за наявності комплексного підходу до вирішення проблеми можна говорити про створення ефективної системи боротьби зі злочинністю у сфері експлуатації дітей та дитячої порнографії, особливе місце в якій посідає міжнародне правоохоронне співробітництво держав у рамках Інтерполу.

Список використаної літератури

1. About Interpol [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interpol.int/public/icpo/default.asp>.
2. Устав международной организации уголовной полиции Интерпола [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU56003U.html.
3. Тимченко Л. Д. Международное право : учебник / Л. Д. Тимченко – Харьков : Консум ; Ун-т внутр. дел, 1999. – 528 с.
4. Міжнародний розшук: Теорія та практика : монографія / [Г. О. Душейко, В. А. Некрасов, В. Я. Мацюк, Д. О. Компанієць]. – К. : КНТ, 2006. – 168 с.
5. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції : навч. посіб. / Старжинський В. С., Старжинський С. В., Хотенець П. В. – Х. : Бурун Книга, 2006. – 112 с.

6. Конвенція про права дитини від 20 листоп. 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=995_021&text=%B3%ED%F2%E5%F0%EF.
7. Європа. Інтерпол [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.internationalresourcecentre.org/missingkids/servlet/PageServlet?LanguageCountry=ru_X2&PageId=2988.
8. Сервецький І. В. Викрадення дітей як вид злочинної діяльності організованих злочинних угруповань / І. В. Сервецький, Д. Г. Казначєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_1/servets.htm.
9. Ferraro M. M. Investigating child exploitation and pornography. The Internet, the law and forensic science / M. M. Ferraro, E. Casey. – Massachusetts : Elsevier Inc, 2005. – 304 p.
10. Інтерпол збирається створити єдиний список інтернет-ресурсів з дитячою порнографією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bezpeka.com/ua/news/2010/11/01/interpol-to-create-child-porn-list.html>.
11. Інтерпол у протидії розповсюдженню дитячої порнографії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://42827.ncbint00.web8.hosting-test.net/?p=104>.
12. Детский труд: цель – искоренить нетерпимые его формы : междунар. конф. труда. – Женева : Междунар. бюро труда, 1998. – 123 с.
13. Щодо сексуального насильства проти дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ditu.ks.ua/2010-02-09-20-04-07/2010-05-27-09-14-43/2112-2011-02-06-19-59-46>.
14. Про сексуальну експлуатацію, порнографію, проституцію, а також торгівлю дітьми та підлітками [Електронний ресурс] : рекомендація Комітету міністрів державам-членам від 9 верес. 1991 р. № R (91) 11* – Режим доступу: [http://www.coe/kiev.ua/docs/km/r\(91\)11.htm](http://www.coe/kiev.ua/docs/km/r(91)11.htm).

Надійшла до редколегії 16.03.2011

ПОДОЙНИК Е. С. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ УГОЛОВНОЙ ПОЛИЦИИ ИНТЕРПОЛА В НАПРАВЛЕНИИ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БОРЬБЕ С ЭКСПЛУАТАЦИЕЙ ДЕТЕЙ И ДЕТСКОЙ ПОРНОГРАФИЕЙ

Рассмотрены направления международного сотрудничества международной организации криминальной полиции Интерпола в борьбе с эксплуатацией детей и детской порнографией. Проанализированы организационные и правовые мероприятия, которые применяются Интерполом для борьбы с этими преступлениями.

PODOINIK E. ACTIVITY OF INTERNATIONAL ORGANIZATION OF CRIMINAL POLICE OF INTERPOL IN THE DIRECTION OF INTERNATIONAL COOPERATION IN FIGHT AGAINST EXPLOITATION OF CHILDREN AND CHILD'S PORNOGRAPHY

The directions of international cooperation of international organization of criminal police Interpol in fight against exploitation of children and child's pornography are considered. Organizational and legal measures which are used by Interpol for fight against these crimes are analyzed.

УДК 342.511(5-15)

Л. М. ГРИШКО,

*викладач кафедри конституційного і міжнародного права
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕСТОЛОНАСЛІДУВАННЯ В МОНАРХІЯХ АРАБСЬКОГО СХОДУ

Досліджено порядок престолонаслідування в монархіях Арабського Сходу. Проведено порівняльний аналіз та вказано особливості порядку престолонаслідування у цих країнах. Виділено чотири способи формування глави держави та суб'єктів, які беруть участь у цьому процесі.

Арабський світ у наш час посідає значне місце в міжнародних справах та становить вагомому частину світового співтовариства. Наприкінці ХХ ст. країни Арабського Сходу вступили у якісно новий етап свого розвитку, який отримав назву «епоха модернізації». Незважаючи на консерватизм, який переважає у

цих країнах, зміни торкаються і порядку престолонаслідування. Означені фактори зумовлюють **актуальність** обраної теми, її теоретичну та практичну значущість.

Питання статусу глави держави монархій Арабського Сходу (далі – МАС) досліджували Ю. М. Коломієць, М. Ю. Мартинова,